

วิกฤติทรัพยากรประมง

โดยอาจารย์วสัน ภูวนะเทมีย์ คณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี

ปัญหาการลดลงอย่างรวดเร็วของทรัพยากรธรรมชาติยังคงเป็นข่าวดังใหญ่ที่เกือบทุกประเทศในโลกกำลังเผชิญ หน້ายู่ในปัจจุบัน ทรัพยากรประมงก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤติ ปริมาณทรัพยากรที่เคยเชื่อกันว่ามีอยู่อย่างมากมายในท้องทะเลบ้านเรากำลังประสบกับปัญหาของการเสื่อมโทรมของแหล่งทรัพยากรที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำทิ้งสกปรกปนเปื้อนจากแหล่งอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชนลงทะเล โดยไร้การบำบัดอย่างเหมาะสม การใช้เครื่องมือประมงที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับความสมบูรณ์ของแหล่งผลิตทรัพยากรทางธรรมชาติบริเวณใกล้ฝั่งจนเกินไป เช่น อวนรุน หรืออวนลากที่ล่องล้าเข้ามาในเขตห้ามทำประมง 3 กิโลเมตรจากฝั่ง การทำประมงโดยเสรี ไม่มีการควบคุมจำนวนเรือและปริมาณการจับ ซึ่งนับได้ว่าเป็นความล้มเหลวของการจัดการประมงชายฝั่ง หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบมีหลายหน่วยงานทำให้ขาดเอกภาพในการจัดการ บุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอในการออกตรวจจับหรือควบคุม ชาวประมงเองก็ยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และมักจะพบเสมอว่าประมงพาณิชย์มักไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรเท่าที่ควร ในปัจจุบันยังคงพบการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ อยู่เป็นประจำเนื่องจากเป็นเรื่องของผลประโยชน์ เป็นเหตุให้มีการทำประมงจนเกินศักยภาพการผลิตของธรรมชาติ ส่งผลให้ปริมาณของทรัพยากรทางธรรมชาติอยู่ในภาวะวิกฤติ ซึ่งผลจากการสำรวจทรัพยากรสัตว์น้ำที่จับได้ในทะเลไทยของกองประมงทะเล กรมประมงสรุปไว้ว่าจากที่เคยจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือประมงอวนลากได้ 297 กิโลกรัม/ชั่วโมง ในปี 2506 ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้เหลือเพียง 20 กิโลกรัม/ชั่วโมง ในปี 2540

ในสภาวะที่ต้นทุน โดยเฉพาะจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดน้อยลงทำให้ไม่คุ้มทุน และด้วยความที่ชาวประมงเองขาดอำนาจในการต่อรองทางการตลาด ราคาสัตว์น้ำที่จับได้จึงมักขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลาง นำไปสู่ปัญหารายได้ต่ำและชาวประมงขาดเงินทุน จึงต้องพยายามหาวิธีการในการจับสัตว์น้ำให้ได้มากขึ้น โดยใช้วิธีผิดกฎหมาย จากการลักลอบทำการประมงในเขตหวงห้ามและเข้ามาทำลายเครื่องมือประมงขนาดเล็กที่หากินบริเวณชายฝั่ง มีการพัฒนาเครื่องมือประมง ที่มีประสิทธิภาพสูง และใช้อวนที่มีช่องตาขนาดเล็กลงเรื่อยๆ ทำการประมงโดยใช้แสงไฟล่อให้สัตว์น้ำเข้ามารวมกลุ่มกันแล้วล้อมจับ มีการจับสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจก่อนวัยอันควรและทำลายห่วงโซ่อาหารสัตว์น้ำโดยรวม นอกจากนั้นยังเกิดปัญหากรณีพิพาทในการทำประมง ระหว่างเรือประมงพาณิชย์กับเรือประมงพื้นบ้านอยู่ตลอดเวลา สาเหตุจากการแย่งชิงทรัพยากรที่เหลือน้อยลงทุกที

การจัดระเบียบและระบบในการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมจึงเป็นเรื่องสำคัญ มาถึงวันนี้การรอคอยให้หน่วยงานของรัฐแก้ปัญหาต่างๆ แต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถทำได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอีกต่อไป จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องรวมตัวกันและเร่งดำเนินการในส่วนที่ตนเองสามารถทำได้ ปรับปรุง พัฒนาทั้งวิธีการและกระบวนการในการเบิกใช้ทรัพยากร เร่งฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรในส่วนที่เสื่อมโทรม ปกป้องอนุรักษ์แหล่งที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ให้สามารถเบิกใช้ได้อย่างถาวรและยั่งยืน มีตัวอย่างที่ดีให้เห็นจากหลายประเทศในโลกนี้ ได้ดำเนินการจัดระเบียบการประมงหรือสิทธิประมงหน้าหมู่บ้านนานมาแล้ว เช่น ประเทศญี่ปุ่นได้ประสบผลสำเร็จ จนเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศทั่วโลก ประเทศออสเตรเลียมีการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรชายฝั่งทะเลอย่างเข้มงวดส่งผลให้ปริมาณทรัพยากรสัตว์น้ำของเขายังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ได้ในปัจจุบัน